FIB
FOLKET I BILD

Lilian hade lämnat det lilla samhället där hon växt upp. Nu var hon i Stockholm där Äventyret väntade . . .

Nr 16 1958
11/4—17/4
60 öre

En flicka och en melodi

Nyskriven följetong av Per Anders Fogelström

Bland indianer i Mato Grosso

De brasilianska myndigheterna släpper inte gärna in några expeditioner i Mato Grosso — men Jangada-expeditionen fick tillstånd.

Hos nybyggaren som mötte en anakonda bland hönsen och farmaren som skjutit 300 jaguarer.

I indianbyn bjuds gästerna på underhållning med dans och fribrottning

ROLF BLOMBERG

EXPEDITION JANGADA

28/3 . . . En ruggig natt i vårt läger vid sidan av trucken. Det översvämmades efter ett våldsamt regn, och endast tack vare våra gummimadrasser blev vi själva inte alldeles genomsura. Utan frukost i magen började vi jobba för att få trucken uppför den leriga backen, vi fällde träd, bar sten, arbetade med domkraften, slet och släpade. Först vid 16-tiden kom vi loss och klarade backen. Körde i en halvtimma, sen satt vi fast igen! Nytt läger vid sidan av vägen.

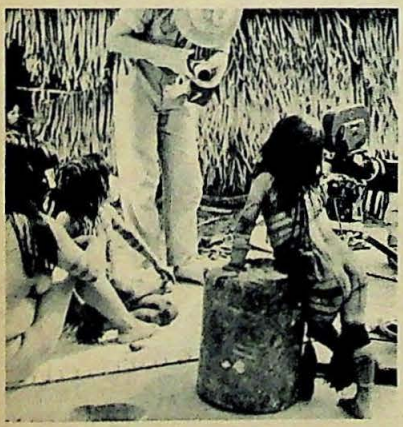
29/3 Kom inte iväg förrän på eftermiddagen. Vägarna förfärliga, regnet öser ner. Efter någon timma körde vi åter fast i lervällingen, sjönk ner ordentligt. För blött att slå läger, varför vi bäddat åt oss på lasten under presenningen. Förbaskat obekvämt. Men vi har hittat en låda med rödvin och tagit hand om några flaskor, så det går ingen direkt nöd på oss . . .

Det där är dagboksanteckningar från vår färd mellan staden Goiania och Vermehlofloden i Central-Brasilien — en färd som ingen av oss i expeditionen skall glömma i första taget. Det var ingen längre sträcka vi tillryggalade, endast 500 km, men den tog oss hela tolv dagar! Vi gick i en konvoj på fyra truckar, och tur var det. Vägarna, om man nu kan använda detta ord, var urusla, ofta helt översvämmade, så vi måste ibland ta oss rätt genom skogen, vi körde dagligen fast i gyttjan, fastnade i uppförsbackarna, höll vid upprepade tillfällen på att välta med vår truck, fick ideligen motorfel. Ett litet barn, som reste med sin mamma i en av truckarna, dog under färden. Det var i sanning en via dolorosa.

Vår chaufför, som hette Aristides, arbetade som en slav, svor och skrattade och drack sockerbrännvin. Detsamma gjorde de andra chaufförerna i konvojen. Det var tuffa gossar allihopa, och detta slags färder var förstås rena rutinjobbet för dem; de var vana vid usla vägar, usla bilar, usel kost och logi och betalning. Inga strapatser och vedervärdigheter kunde helt förstöra humöret på detta leriga, oljiga gäng!

Till de dödas flod

Vi var nu på väg till xavanteindianerna i Mato Grosso. Det hade kostat stora svårigheter att få myndigheternas tillstånd till denna färd, ty i Brasilien uppmuntrar man inte utländska expeditioner av vad slag det vara månde. Tvärtom, man misstror dem som regel, och därtill anser man sig ha goda grunder. Det har väl förstås hänt att en och annan expedition, som utgett sig för att vara strängt vetenskaplig i själva verket varit på

FILMFOTOGRAF Johnny Schwerin avporträtterar en liten indianflicka i sval vardagsdräkt. Hela kroppen är målad i grannа färger och mönster.

KARAJAINDIANER i brottningsmatch. De är kraftiga och välhålla sig i god fysisk trim och de tränar för jämnan stridslekar, bågskytte, tyngdlyftning och andra nyttiga idrotter.

ATAUL — hövding över alla karajáindianer. Cirklarna på kinderna är stammärket. I underläppen en prydnad av blad.

HÄR BEHÖVS ingen mjölkpropaganda! Barnet bär en färgsprakande blomma i örat. Det är ett vackert utfört fjäderarbete.

jakt efter guld- och diamantfyndigheter. Och att andra expeditioner företagits under falska förespeglingar, i syfte att göra sensationella och för Brasilien föga smickrande reportage och filmer. Men man borde inte döma alla över en kam; det finns ju också folk med hederliga avsikter.

När vi först begärde att få göra en expedition till xavanteterritoriet i Mato Grosso, fick vi ett bestämt nej. Rent principiellt var man emot saken, dessutom sa man att riskerna var för stora; endast vissa grupper av xavantestammen hade än så länge pacificerats på ett betryggande sätt och man såg inte gärna att en utländsk expedition råkade illa ut. Sånt medförde komplikationer och dålig publicitet. Då den engelske forskningsresanden överste Percy Fawcett och hans son och ännu en följeslagare försvann i Mato Grosso 1925, gav denna tragedi stoff till mängder av rafflande och ovederhäftiga artiklar och notiser i världspressen, och sånt ville man helst slippa i fortsättningen.

Men vi var envisa och till slut blev vår begäran i alla fall tillstyrkt. Det berodde väl på många samverkande omständigheter, inte minst svenska ambassadens bistånd, men i väsentlig grad också på att myndigheterna skaffade sig visshet om att vår filmexpedition var i alla avseenden välutrustad och betryggande finansierad och att inte erfarenhet saknades bland deltagarna. Vi blev den första icke-brasilianska expedition som drog in till xavanteindianerna vid Rio das Mortes, De dödas flod.

Den statliga institution som bestämmer i dessa saker heter Serviço de Proteçao aos Indios, vilket betyder *Forts. sid. 43*

BLAND INDIANER I...

Forts. från sid. 13

Tjänsten till indianernas skydd, och den är värd den största aktning för det arbete den utför. Dess uppgift är främst att se till att indianerna inte utsätts för våld och exploatering från de vitas sida och att, i de fall det visar sig nödvändigt, sköta pacificeringen av de vilda stammarna. Ordet pacificering har ju inte den bästa klang, men i Brasilien sköts denna uppgift på ett föredömligt sätt och efter mycket humana principer. Det kan t ex nämnas att Serviço'ns reglementen kategoriskt förbjuder att vapen används mot indianer — inte ens till självförsvar är detta tillåtet! Dess motto lyder: Att dö, om det är nödvändigt, men aldrig döda! I en senare artikel får jag tillfälle berätta lite mera om Serviço de Proteçao aos Indios och dess förtjänstfulla arbete.

Ett villkor ställdes dock av Serviço'n för att vi skulle få företaga expeditionen, och det var att en av institutionens tjänstemän, en kännare av de områden vi ämnade besöka, medföljde. Denna åtgärd vidtogs naturligtvis för att underlätta vårt arbete och minska riskerna, men lika mycket för att man ville ha lite kontroll över vad vi hade för oss. Valet föll på Nilo Veloso, Serviço'ns officielle fotograf, som under sina femton år i dess tjänst företagit vidsträckta resor i Brasiliens vildaste trakter och som även var med om pacificeringen av xavanteindianerna, vilken kostade många människoliv. Nilo var en man som bakom sitt föga imposanta yttre — han var liten och mager och glasögonprydd — avslöjade djungelvandrarens alla goda egenskaper.

Innan avresan från Rio de Janeiro var Nilo oss behjälplig vid inköpen av gåvor och bytesvaror för indianerna, och det var inte lite vi handlade: hundratals knivar, yxor, saxar, metkrokar fisklinor, halsband av porslinspärlor, speglar, kammar, leksaker till barnen och mycket annat. Vill man bli väl mottagen, måste man också ha rikligt med presenter med sig, förklarade Nilo. Vid pacificeringen hade indianerna överösts med gåvor, och som följd därav hade de blivit ganska bortskämda!

En anakonda bland hönsen

Så startade vi från Rio, flög till staden Goiania — en sträcka på ungefär 1 000 km — och sen vidtog den besvärliga färd jag inledningsvis skildrat. Innan vi nådde Vermehlofloden, hade vi många gånger trott att vi aldrig skulle kunna ta oss dit med dessa usla truckar på denna usla väg!

Vid Rio Vermehlo inskeppade vi oss i en båt, som hette Ouro Branco — Vitt guld — och den blev sen vårt flytande hem under många veckor. Ouro Branco var en jättestor kanot med påbyggd ruff och styrhytt och försedd med en kraftig Archimedesmotor. Kapten på skutan var en glad och trevlig ungrare, Alexandre Karavajsky, som trivdes med det fria livet på Mato Grossos floder. Med vår utrustning på ett par ton plus en massa annan last, som skulle ett par dagsresor nedför floden, blev det inte mycken plats över för oss passagerare, men senare skulle vi ordna det mera komfortabelt för oss.

Forts nästa sida

En Triumph för Er figur

RANDELLA OS

En med rätta utomordentligt omtyckt bh. Vackert arbetat helfodrat framstycke. Kuporna rundstickade i prinsessmodell. Resårinsättningar. Knäppning och axelband är ställbara.

riktpris 13:50 i SANFOR-Poplin

ZIRKON OS

Speciellt smidig modell. Nederdelen svängd och elastisk. Kuporna har elegant brodyr. Triumph Universalknäppning och ställbara axelband.

riktpris 13:90 i SANFOR-Poplin

Zirkon finns även i PERLON och med dunmjukt skumplastinlägg. Randella finns också i longline.

En Triumph

för varje figur

För att ge *alla* kvinnor möjlighet att skaffa rätt Triumph-plagg har vi sammanställt alla Triumphs moderiktiga kvalitetsplagg i en katalog, som Ni kan rekvirera på kupongen. Sedan kan Ni i lugn och ro välja en Triumph just för Er figur. Klipp ur den inramade kupongen och sänd in den — Ni får katalogen gratis, och Ni behöver inte ens betala porto.

Jag ber Er sända Triumphs stora kollektionskatalog gratis

Frankeras ej! Triumph Foundation AB betalar portot

Namn .....

Adress .....

Postadress FIB 16

TRIUMPH FOUNDATION AB
BOX 66
SOLNA 1

Lösen

Svarsförsändelse Tillstånd nr 16 Solna 1

NY · NY · NY

FÖR SNABB EFFEKTIV EL-RAKNING

NYA
eleganta
PHILISHAVE

Nya PhiliShave är här, Philips nya el-rakapparat — skonsam, snabb, effektiv!

Ta själv nya PhiliShave i handen, se hur elegant den är i färger och linjer, känn vilken idealisk form den har, njut av dess effektiva rakning.

Redan nu rakar sig en miljon svenskar elektriskt. Två av tre väljer PhiliShave, världsmärket för el-rakapparater! PhiliShave är ett gott exempel på hur perfekt konstruktion, rationell stortillverkning och riktig konsumentupplysning kan ge hög kvalitet till lågt pris!

Nya knäppe-tämning är en finess på nya PhiliShave! Skärhuvudet är monterat på fjädrande gångjärn och öppnas automatiskt när Ni trycker in knappen på apparatens sida. Att skaka ur och borsta ren den rymliga skäggkammaren är ett ögonblicks verk.

Nytt på nya
PHILISHAVE

- 25 % snabbare knivar
- 40 % större rakyta
- Både slitsar och hål: slitsarna tar långa skäggstrån, hålen de korta.
- Effektivare hudsträckare.
- Som tidigare: S-märkt, omställbar för alla vanliga spänningar, växel- och likström, störningsskydd för TV och radio (även FM), ett års internationell garanti för samtliga delar.

Elegant etui för en elegant rakapparat

Nya PhiliShave, utförd i vackert benvitt och rökblått, levereras i praktiskt blixtlås-etui i harmonierande färger.

RIKTPRIS 75 kr

PHILIPS

PhiliShave tillverkas av Philips, ett världsmärke även för lampor, radio, TV etc.

Det var oändligt skönt att slippa de gyttjiga vägarna och det var med en befriande känsla vi kastade loss och i fröjdefull fart startade färden på Vermehlofloden, som flöt fram i bukter genom tät djungel. Vi stannade första natten vid ett nybygge, där ett anakondaskinn på nära fem meter hängde på tork.

— Hönsen förde ett sånt djäkla liv i ottan, så jag steg upp för att se vad som var å färde, berättade oss ägaren av nybygget. Då såg jag den här långa rackarn som just tagit sej en höna, så jag slog in skallen på'n!

Det var ganska gott om anakondor här, sa han, och ett par veckor tidigare hade en rekordstor hejare — minst tjugo meter lång, påstod han, men tjugo fot var nog troligare — lagt beslag på ett av hans svin som gått och bökat på stranden.

Jägaren som skjutit trehundra jaguarer

Nästa dag kom vi ut på den breda Rio Araguaya, som bildar gräns mellan staterna Goiás och Mato Grosso och är en av Rio Amazonas' bifloder. Vid byn Aruana landade vi för att lossa all last som inte tillhörde expeditionen — och nu blev det bättre utrymme! — och här förenade sig en ny man med expeditionen. Det var ungrarens vän Tulio, argentinare och kock — och vilken strålande kock! Aldrig har jag ätit bättre under någon expedition! Tulio hade bara ett fel, och det var att han hutade sockerbrännvin för jämnan, vilket hade till följd att han en dag ramlade i floden i fyllan och förlorade sina glasögon och en annan dag brände sig otäckt, när han skulle fylla på ett spritkök och spriten tog eld. Inget ont som inte har något gott med sig: efter dessa båda olyckor blev han absolutist.

De häftiga regnen, som vi upplevt under bilfärden, hade kommit Araguayafloden att svämma över sina bräddar, stränderna låg under vatten och väldiga områden längs floden hade förvandlats till rena träskmarker. Men regntiden led nu lyckligtvis mot sitt slut och det blev mindre regn och mera sol för varje dag som gick.

Ett rikt djurliv mötte oss överallt. Vi såg fåglar av alla de slag, mest storkar, hägrar och änder, vi såg apor i träden och simmande vattensvin och vildsvin i floden. Även en och annan kajman. Att det också fanns storvilt här fick vi belägg för, då vi några dagar senare besökte en stor boskapsfarm vid namn Fazenda Montaria. Ägaren, den 43-årige senhor Pedro, var en berömd jägare och hade skjutit över trehundra jaguarer! Sin första *onça* (som jaguaren kallas i Brasilien) hade han nedlagt som 11-åring.

— Då var ni allt ganska skraj, senhor Pedro? frågade jag.

— Åja — men inte så skraj som jag kan bli nu för tiden. Nu vet jag bättre än då att jaguaren inte är att leka med. Men så länge jag har gamle Coloari — det är den äldsta och modigaste av mina tjugotvå jakthundar, och det finns inte maken till hund i hela Mato Grosso! — så länge klarar jag mej...

Senhor Pedro sade sig veta var just nu två jaguarer höll till — det var på en ö som bildats genom översvämningen — och föreslog att vi skulle ge oss dit för att försöka filma dem. Och nog lät det lockande, och nog kom vi sen att ångra att vi inte gjorde det, men nu var vi alltför ivriga att komma till indianerna för att vilja göra några tidsödande uppehåll. Så vi tog farväl av senhor Pedro, sedan vi beundrat hans vackra skinn och troféer.

Några dagar senare kom vi till Ilha do Bananal, jordens största flodö, där Serviço de Proteçao aos Indios har en s k posto, en station, bland de på ön boende karajáindianerna.

Bland karajáindianer i palmbladshus

Här hade Nilo Veloso många vänner, och en av dem var överhövdingen över alla karajás, ståtlige Ataúl, som mottog oss mycket hjärtligt. Att Nilo hade en alldeles särskild förmåga att vinna indianernas vänskap och förtroende fick vi snart många bevis för. Och förklaringen var enkel: han betraktade dem som människor och gelikar, naturligt och rättframt, och det kände de.

De stiliga karajáindianerna har i långa tider stått på fredlig fot med de vita, men de har till skillnad från många andra stammar inte låtit sig "civiliseras" — vilket oftast inneburit att indianerna övergivit sin gamla tro för en ny som de inte fattar, att de lagt sig till med skjorta och byxor plus många av de vitas laster. Karajáindianerna har inte låtit sig omvändas, och de håller fast vid sina uråldriga seder och bruk, av vilka många är ganska besynnerliga. Deras stammärke är cirklar som skurits in i kinderna, och männen har dessutom underläppen genomborrad och i hålet är ett ben eller ett på speciellt sätt tillskuret blad instucket. Alla har ansiktet och kroppen målade med röda och svarta tecken, som har sin speciella betydelse. Kvinnorna, som bara bär en ländgördel av barktyg, är ofta målade över hela kroppen i fantasifulla och vackra mönster.

Suveräna bågskyttar

Karajáindianerna bor i byar med hus av palmblad, de har odlingar med bananer, maniok, sockerrör och majs, men de är framför allt jägare och fiskare. De har smäckra kanoter som de hanterar med stor skicklighet, och från floden hämtar de sin mesta föda — fisk och sköldpaddor, som finns i stor mängd i Rio Araguaya. Vid fisket använder de olika metoder men vanligaste sättet är att skjuta fisken med pil. Som bågskyttar är de suveräna.

De har en utpräglat konstnärlig läggning och allt de tillverkar är vackert och smakfullt dekorerat, både nytto- och prydnadsföremål. De förfärdigar krukor och skålar av utsökt form och färg och små lustiga figurer av människor och djur. De är beryktade för sina fjäderarbeten: ståtliga kronor och huvudprydnader och färgsprakande "blommor" att bära i öronen. Även vapen och ceremoniella föremål pryds av brokiga fjädrar.

Hemskt och tragiskt är det emellertid att skåda de stackars leverantörerna av dessa granna fjädrar! Som indianerna tydligtvis inte kan få tag på tillräckligt med fjädrar från de fåglar de lyckas nedlägga genom jakt, håller de sig med mängder av tama papegojor. Dessa fångar de som ungar, och deras uppgift blir nu att förse sina ägare med fjädrar. De plockas så de blir

lika nakna som hönsen vi köper i livsmedelsaffären. När de sent omsider kan glädja sig åt att en ny fjäderdräkt växt ut, är indianerna genast framme och sliter fjädrarna ur dem igen. Överallt i karajábyarna ser man dessa nakna eller halvnakna fåglar, och det är ingen munter syn. Det är förvånansvärt att karajáindianerna, som verkar så ovanligt hyggliga och godhjärtade, visar en sådan skrämmande likgiltighet för djurs lidande. De äldre ger ofta sina barn levande småfåglar och ödlor och kryp att leka med, och dessa arma djur blir illa behandlade, får sällan någon mat och dör som regel snart.

Ritualdans och fribrottning

Hos karajáindianerna tog vi många fina filmbilder, bl a av en av deras rituella danser, som utförs av de ogifta unga männen och kvinnorna och som är av erotisk karaktär. Männens dräkter är fantastiska och groteska; de är gjorda av palmblad och döljer helt dem som bär dem. Kvinnorna är i det närmaste nakna. Skramlande och rasslande med maracas hoppar och lunkar männen omkring parvis och liknar ganska skräckinjagande troll. Kvinnornas dans är stillsammare. De går i led, rör sig sakta fram och tillbaka, och en lätt beröring med fingertopparna på magen, liksom ett försiktigt masserande, är deras enda rörelser.

Naturligtvis försökte jag byta till mig en av dessa underliga dräkter, men utan framgång. Ataúl, hövdingen, förklarade att dessa inte fick utlämnas, det var mot stammens lagar. Dräkterna var heliga och besatt en magisk kraft. När de blev gamla och nötta, brändes de.

Utmärkta filmbilder fick vi också av karajáindianernas förnämsta sport, brottningen. Det var en sann fröjd att se dem tampas! De är kraftiga och vältränade, dessa indianer, och de har en fenomenal teknik. Jag tror de skulle kunna ge sig på vilken professionell fribrottare som helst!

Karajáindianerna är noga med att hålla sig i god fysisk trim och de tränar för jämnan stridslekar, bågskytte, tyngdlyftning och andra nyttiga idrotter. Till kroppsvården hör också åderlåtning då och då. Det går så till att de låter sig rispas på armar och ben med ett stycke kalbebasskal fullsatt med sylvassa fisktänder, tills blodet forsar. Såren tvättas sen med vatten i vilket spansk peppar lösts upp. Även denna sedvänja, som sannerligen inte är något för veklingar, fick vi tillfälle att filma.

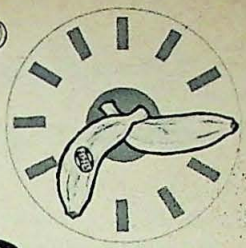
Det var alltså inte så anmärkningsvärt att dessa indianer var ovanligt starka och sunda. De hade dessutom ett öppet och lättsamt sätt, verkade harmoniska och glada. Vårt givande uppehåll i karajábyn var helt fritt från konflikter, vi mötte bara vänlighet och överseende — och en energiskt arbetande filmtrupp behöver nog en hel del överseende. Måtte karajáindianerna få fortsätta att leva sitt fria, sunda liv! — och den saken skall nog Serviço de Proteçao aos Indios bevaka.

Och nu börjar den äventyrliga och ovissa delen av resan, sa Nilo. Kan vi komma tillbaka med film från xavanteindianerna också, så har vi rätt att bli högfärdiga!

Nästa artikel: På de dödas flod.

morgon...
middag...
kväll...

FYFFES-DAGS!

Ni får värdefulla och skyddande näringsämnen, när Ni äter Fyffes. Fyffes innehåller nämligen A-, B-, C-vitaminer och viktiga mineralämnen.

piggelin tack vare Fyffes

Det är enkelt och går fort att trolla fram ett aptitretande morgonmål, som både är nyttigt, billigt och mättande. Det enda Ni behöver är några skivade Fyffes, flingor och mjölk. Tillsammans med äppelmos eller sylt blir det en önskefrukost, som ingen kan motstå. Glöm därför inte att köpa hem några härliga, vitaminrika Fyffes idag.

FYFFES

A.-B. BANAN-KOMPANIET

PALMOLIVE är även ett bra damhårvatten

Två hårvatten i samma flaska

MEDICINSKT: Stimulerar hårbotten, motarbetar mjäll och därav föranlett håravfall samt innehåller välgörande cholesterin. Palmolive finns i 4 olika fetthalter. Ni kan därför välja just det hårvatten, som passar Ert hår bäst.

BINDER HÅRET men bibehåller det mjukt och naturligt utan att smeta. Genom att Palmolive både är medicinskt och binder håret, får Ni faktiskt två hårvatten i samma flaska.

PALMOLIVE
dubbelverkande hårvatten
TORR · FET · EXTRA FET · ÖVERFET

För mottagligt hår använd PALMOLIVE Brilliantine